

ЗА ОМОСЕМНИТЕ И ХЕТЕРОСЕМНИТЕ ГЕРМАНИЗМИ В НЕМСКИЯ И АНГЛИЙСКИЯ ЕЗИК

Борис Парашкевов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

В статията се сравнява част от протогерманската лексика, която е унаследована в немския и английския език в виде когнатни парове (парове протородствени лексеми). Виявени са някои важни закономерности, които са привели до формална девиация. Словата са тематически групирани с целта да се установи наличието в тях омосемии (равнозначности) и хетеросемии (несовпадения на значения). Други думи, предприета е опитна да се отговори на въпроса, в каква степен когнати са запазили напълно или частично общост на значенията и в каква степен в тях е възникнала семантична неадекватност.

The article offers a comparison of part of the Proto-Germanic lexis inherited in German and English as pairs of cognates (lexemes that can be traced back to the same common source). The most important regularities accounting for their subsequent formal differentiation are pointed out. The lexical items are divided into thematic groups. The main goal is to establish which pairs represent cases of homosemy (sameness of meaning) and of heterosemy (semantic differentiation). In other words, the question is which of the analyzed cognates have to some extent preserved a shared meaning and which of them do not correspond semantically any longer.

Ключови думи: омосемия, хетеросемия, когнати, германски, немски, английски

Key words: homosemy, heterosemy, cognates, Proto-Germanic, German, English

Омосемията или семантичната еднаквост е присъща на думите от словника на всеки език и неговите разновидности, до голяма степен на общия словник в сродните езици, а също така на заетата чужда лексика, най-вече на т.нар. интернационализми. В противовес на омосемията хетеросемията е онзи специфичен статус на генетично едни и същи думи, когато те в рамките на езиковите подсистеми, на родствени езици и на интернационалната лексика се различават семантично било отчасти, било напълно. Настоящият обзор цели да ориентира читателя в разностепенните проявления на двата лингвистични феномена в немския и английския език. Преди това тяхната универсалност ще бъде удостоверена чрез кратко запознаване с наличието им в славянската езикова общност.

Принадлежността на българския към славянската подгрупа на индоевропейските езици изпъква преди всичко чрез сходството на голям брой общи думи от домашната лексика. Наличните формални отклонения проистичат от звуковите развойни процеси във всеки славянски език, намерили израз в своеобразните рефлексии на праславянския фонемин инвентар. Те са заложени в девиацията, наблюдавана например в (праслав. **galqabъ* >) бълг. *гълъб* = рус. *голубь* = пол. *gołąb* = чеш. *holub*; (праслав. **žyltъ* >) бълг. *жълт* = срхрв. *жут* = укр. *жовтий* = пол. *żółty* = чеш. *žlutý*; (праслав. > **karvā*) бълг. *крава* = рус. *корова* = пол. *krowa*; (праслав. **salmā* >) бълг. *слама* = рус. *солома* = пол. *słota*. Някои от различията проявяват системен характер, срв. бълг. *брада*, *врабец*, *врана*, *град*, *здрав*, *кратък* = рус. *борода*, *воробей*, *ворона*, *город*, *здоровый*, *короткий* или бълг. *блато*, *глава*, *глас*, *славей* = рус. *болото*, *голова*, *голос*, *соловей*, в отделни случаи обаче със семантични разминавания: бълг. *врат* ≠ рус. *ворот* ‘яка’, бълг. *клада* ≠ рус. *колода* ‘дънер, пън; тесте карти’. В транслатологията последните са известни като „лъжливи приятели“ на преводача, и то особено когато са разположени в близки семантични полета: бълг. *гроб* ≠ рус. *гроб* ‘ковчег’, бълг. *час* ≠ пол. *czas* ‘време’, бълг. *воня* ≠ чеш. *vonět* ‘ухая’, бълг. *милост* ≠ пол. *miłość* ‘любов’, бълг. *ласка* ≠ чеш. *laska* ‘любов’. Възможни са и само частични, но съвсем не маловажни несъобразности, напр. бълг. *неделя* ‘последният ден на седмицата; седмица’ ≈ рус. *неделя* ‘седмица’ (последният ден на седмицата се нарича *воскресенье*) ≈ пол. *niedziela* ‘последният ден на седмицата’ (седмицата се нарича *tydzień*).

В друга подгрупа наследници на индоевропейския праезик са обединени германските езици, подразделяни на северногермански (датски, шведски, норвежки, исландски) и западногермански (английски, немски, нидерландски). Към тази общност се причисляват и езиците на изчезналите източногермански племена готи, вандала, бургунди, гепиди. С оглед плана на изразяване тяхното прародство със славянските е трудно доловимо, но филологически доказуемо. Повече или по-малко разпознаваеми прасродни думи (т.нар. когнати) са например числителните бълг. *два/ две*, рус. *два* = англ. *two*, нем. *zwei* (с индоевропейска база **d(u)wō/ *d(u)woi* ‘две’), бълг. *три*, рус. *три* = англ. *three*, нем. *drei* (ие. **trei-* ‘три’), предлогът бълг. *до*, рус. *до* = англ. *to*, нем. *zu* (ие. **dō/ *do* ‘до, при, към’), местоимението бълг. *ти*, рус. *ты* = нем. *du* (ие. **tū*; в английски изместено от *you*, но запазено в Свещеното писание с облик *thou*), прилагателното бълг. *цял*, рус. *целый* = англ. *whole*, нем. *heil* (ие. **kailo-* ‘цял, здрав, непокътнат’).

Лексикални взаимоотношения, аналогични на илюстрираните славянски, са характерни и за живите германски езици, напр. (герм. **daga-* ‘ден’ >) швед. *dag*, англ. *day*, нем. *Tag*; (герм. **þunnu-* ‘тънък’ >) англ. *thin*, швед. *tunn*, нем. *dünn*, нидерл. *dun*; (герм. **swarta-* ‘черен’ >) швед. *svart*, нидерл. *zwart*, нем. *schwarz*; (герм. **furista-* ‘първият’ >) англ. *first*, швед. *första* ‘първ’

(суперлативна форма, застъпена също в ствиснем. *furisto* ‘най-предният’ и запазена в субстантивирани вид до днес в нем. *Fürst* ‘княз, първенец’).

Настоящото изложение ще се ограничи в представянето на свободно подбран брой германизми сред немските и английските когнати, тоест сред унаследените от германския праезик лексикални единици, идентифицирани чрез сравнително-исторически изследвания и описани подробно в етимологичните речници. Идентичността при много от тях е доста явна, други по форма може да са неразпознаваеми като рефлексии на една и съща научно реконструирана прагерманска лексикална основа, но имат еднакво или сходно значение. Преди тяхното онагледяване е редно да се посочат по-важните закономерности, които с течение на времето са довели до формалните различия, изразяващи се в системни съответствия. По своето естество те са резултат от специфичния развой както на консонантните, така и на вокалните системи на двата езика.

Обособяването на германска езикова подгрупа в рамките на индоевропейското езиково семейство е свързано с онази фундаментална промяна в унаследения индоевропейски консонантизъм, известна в сравнително-историческото езикознание като Гримов закон (англ. *Grimm's law*, нем. *Grimmsches Gesetz*), но и като първо или германско звукоизместване (нем. *erste oder germanische Lautverschiebung*, англ. *First Germanic Sound Shift*), приключило навярно през втората половина на първото хилядолетие пр.Хр. В опростен вид то се заключава в протеклия преход на индоевропейските беззвучни експлозивни /p/, /t/, /k/ в спиранти /f/, /p/, /χ/, последван от появата на нови беззвучни експлозивни /p/, /t/, /k/, възникнали поради обеззвучаване на ие. /b/, /d/, /g/; чрез преобразуване на индоевропейските аспирувани експлозивни /b^h/, /d^h/, /g^h/ мястото на ие. /b/, /d/, /g/ било заето от прагерманските звучни спиранти /b/, /ð/, /g/, преминали на немска почва в звучни експлозивни /b/, /d/, /g/ (срв. Schmidt 2004: 51 сл.), а на английска – отчасти в лабиодентали (срв. нем. *eben*, *sieben*, *halb* vs. англ. *even* ‘равен’, *seven* ‘седем’, *half* ‘половин’). Статусът на последната редица съвпада с този в славянските езици, свидетелство за което е възможността за германо-славянско успоредяване на думи като англ. *brother*, нем. *Bruder* ‘брат’ = бълг. и рус. *брат*; англ. *door* ‘врата’ = рус. *дверь*, бълг. остар. *дверу*; нем. *Gast*, англ. *guest* ‘гост’ = бълг. *гост*, рус. *гость*. В противовес на тях прагерманското обеззвучаване /d/ > /t/, /g/ > /k/ и спирантизиране /p/ > /f/, /k/ > /h/ се манифестират например в паралели като бълг. *voda* vs. англ. *water* ‘вода’; бълг. *гол*, рус. *голый* vs. нем. *kahl* ‘оголен; плешив’, англ. *callow* ‘оголен, без перушина’, респ. бълг. *плетя* vs. нем. *flechten* ‘плетя’; бълг. *кова* vs. нем. *hauen* ‘удрям, бия; отсичам’, англ. *hew* ‘сека, цепя’.

Главно в германистиката германското звукоизместване е известно и като първо, за да се различава от второто или (старо)високонемското звукоизместване. В общи линии то трябва да е приключило около 800 г.

(срв. Schmidt 2004: 204 сл.), пораждайки трайни консонантни отлики по отношение на английските, нидерландските и скандинавските съгласни. Същността му се състои в по-нататъшното видоизменение на някои от установилите се в резултат на първото звукоизместване германски експлозивни, така че – обобщена от съвременно гледище – трансформацията им изглежда така: герм. /d/ > нем. /t/; герм. /t/ > нем. /ts/ (в началословието, след /l, r, m, n/ и при геминати) и /ss/ (след гласна); герм. /p/ > нем. /pf/ (в началословието) и /ff/ (след гласна); герм. /k/ > нем. /x/ (след гласна и означаващо с диграфа <ch>). В съпоставка с английския на практика това изглежда така: англ. *dead* vs. нем. *tot* ‘мъртъв’; англ. *ten* vs. нем. *zehn* ‘десет’; англ. *hate* vs. нем. *hassen* ‘мразя’; англ. *make* vs. нем. *machen* ‘правя’. В немски (и нидерландски) рефлекс на германския спирант /p/, отбелязван днес в английски с диграфа <th>, е звучният експлозив /d/, срв. англ. *thank, think, thing, thick* vs. нем. и нидерл. *danken* ‘благодаря’, нем. и нидерл. *denken* ‘мисля’, нем. *Ding* / нидерл. *ding* ‘нещо’, нем. *dick* ‘дебел’ / нидерл. *dik*.

Освен последната, ареално по-широко застъпена консонантна промяна, която фактически само условно се причислява към резултатите от високонемското звукоизместване, може да се спомене още една системна особеност на англосаксонска почва: отпадането на носовата съгласна /n/ в позиция пред спирантите /f, s, þ/. То намира израз например в лексикалните когнати нем. *fünf* vs. англ. *five* ‘пет’, нем. *sanft* ‘нежен’ vs. англ. *soft* ‘мек; нежен’, нем. *Gans* vs. англ. *goos* ‘гъска’, нем. *uns* vs. англ. *us* ‘нас, нам’, нем. *ander* vs. англ. *other* ‘друг’, нем. *Zahn* vs. англ. *tooth* ‘зъб’. Друг характерен белег на английския консонантизъм е вокализацията на /z/ (палатализирано герм. /g/) в средноанглийски, срв. гласежа на когнатите нем. *gelb*, но англ. *yellow* ‘жълт’, нем. *genug*, но англ. *enough* ‘достатъчно’, нем. *Honig*, но англ. *honey* ‘мед’, нем. *Regenbogen*, но англ. *rainbow* ‘небесна дъга’, нем. *Roggen*, но англ. *rye* ‘ръж’, нем. *sagen*, но англ. *say* ‘казвам’.

Връхна точка на сложните трансформации, които германските дифтонги, кратки и дълги гласни са изпитали в старо- и средноанглийски, е т.нар. голямо придвижване на гласните (*The Great Vowel Shift*) през ранноновоанглийския период (1400–1750). По своето естество това е своеобразна верижна реакция (срв. Jucker 2018: 53 сл.; Smith 1996: 86 сл.), в която един от основните моменти е стесняването на дългите гласни /e:/ > /i:/, /o:/ > /u:/, последвано или предхождано (спор, който продължава да се решава по различен начин) от дифтонгизацията на изконните дълги гласни /i:/ > /ai/, /u:/ > /au/. В Германия резултатите на аналогична дифтонгизация се разпространяват от XII в. насетне от южните баварски говори на север и намират място при формирането на книжовния немски език. На тази основа нем. *reiten, Eis, Haus, Maus* кореспондират със запазилите старинния си правопис английски когнати *ride* ‘яздя’, *ice* ‘(сладо)лед’,

house ‘дом, къща’, *mouse* ‘мишка’ (изключение: нем. *Raum* ‘помещение; пространство’ vs. англ. *room* ‘стая’ със запазена дълга гласна, обяснявано с унаследената още от прагермански секвенция **rū-*). От друга страна, настъпилата дифтонгизация срангл. /a:/ > /æ:/ > англ. /ei/ е причина за формалните противопоставяния нем. *machen*, *Name*, *Rabe* vs. англ. *make* ‘правя’, *name* ‘име’, *raven* ‘гарван’.

Застъпници на германския дифтонг /ai/ са старовисоконемската стеснена двугласна /ei/ (която в раннонововисоконемски отново се разширява на /ai/) и староанглийската дълга гласна /a:/. През лабиализация /ɔ:/ > /o:/ в средноанглийски тя в крайна сметка се дифтонгизира на /ou/, така че в немски и английски се етаблира поредицата системни когнатни противопоставяния *allein* ‘сам’ vs. *alone* сщ., *Bein* ‘крак’ vs. *bone* ‘кост’, *Eiche* ‘дъб’ vs. *oak* сщ., *eigen* ‘свой, собствен’ vs. *own* сщ., *heil* ‘здрав’ vs. *whole* ‘цял’, *Heim* ‘дом’ vs. *home* сщ., *meist* ‘най-вече’ vs. *most* сщ., *Stein* ‘камък’ vs. *stone* сщ. Независимо от последователното установяване на тази закономерност в двата езика, от нея също има формални отклонения (което всъщност ще рече подвеждане по други правила), например нем. *klein* ‘малък’ vs. англ. *clean* ‘чист’, нем. *ein* ‘едно’ vs. англ. *one* сщ. (включително във вариациите му като неопределителен член *an/ a* ‘един, една, едно’).

Други модификации през хилядолетната паралелна история на двата езика предлагат допълнителни опорни точки при систематизирането на наличните звукови (не)съответствия в немския и английския език, каквито са например редуванията /s, z/ ~ /r/, известни в рамките на Вернеровия закон като ротацизъм (срв. нем. *Hase* ‘заек’ vs. англ. *hare* сщ., нем. *frieren* ‘замръзвам’ vs. англ. *freeze* сщ., нем. *ich war* ‘бях’ vs. англ. *I was* сщ. в противовес на *wir waren* ‘бяхме’ и *we were* сщ.) или случаите с преглас, геминация и палатализация, породени от германската секвенция /gǵ/, като *Ecke* ‘ъгъл’ vs. *edge* ‘острие; ъгъл’, *Hecke* ‘жив плет’ vs. *hedge* сщ., *Brücke* ‘мост’ vs. *bridge* сщ., *Mücke* ‘комар’ vs. *midge* сщ., *Rücken* ‘гръб’ vs. *ridge* ‘хребет, било’.

Задачата на тези уводни бележки беше да посочат част от диахронните закономерности, обусловили сходствата и различията, които изучаващите немски и английски волно или неволно установяват при съпоставяне на усвояваната лексика. За по-добра прегледност включената в статията генетично обща лексика ще бъде представена не списъчно по азбучен ред, а обособена в тематични и морфологични групи. Изходна база е лексикалният материал в немски, тъй като се предполага, че изучаващите немски с втори език английски преобладават. Иначе казано, съпоставката има както културноисторическа, така и дидактическа насоченост, стараяйки се да посочи кое от генетично общото в словника им (понякога невероятно на пръв поглед, срв. нем. *Taube* = англ. *dove* ‘гълъб’, нем. *Zeichen* = англ. *token* ‘знак, признак’, нем. *Zwerg* = англ. *dwarf* ‘джудже’) е семантично тъждествено (отбелязано със знака за равенство =), кое е отчасти съвпадащо, но

семантично или стилистично нюансирано (със знака за сходство ≈) или напълно разминаващо се (със знака за неравенство ≠). Макар малобройни на общия фон, семантично полуадекватните и напълно неадекватните когнати заслужават специално внимание както от гледище на комуникацията, така и на преводната дейност – нали, както се спомена, те неслучайно биват наричани „лъжливи приятели“ на преводача (френ. *faux amis du traducteur*, англ. *false friends of a translator*, нем. *falsche Freunde des Übersetzers*).

Съществителни имена

Земя и природа

Welt = *world* ‘свят’

Nord(en) = *north* ‘север’

Ost(en) = *east* ‘изток’

Süd(en) = *south* ‘юг’

West(en) = *west* ‘запад’

Erde = *earth* ‘земя; пръст; суша’

Grund = *ground* ‘дъно; почва; основа’

Land = *land* ‘земя, област’

Feld = *field* ‘поле’

Pfad = *path* ‘пътека’

Weg = *way* ‘път’

Brücke = *bridge* ‘мост’

Wasser = *water* ‘вода’

Pfuhl = *pool* ‘блато; локва’

Tropfen = *drop* ‘капка’

Tau = *dew* ‘роса’

Regen = *rain* ‘дъжд’

Regenbogen = *rainbow* ‘небесна дъга’

Donner = *thunder* ‘гръмотевица’

Hagel = *hail* ‘градушка’

Schnee = *snow* ‘сняг’

Eis = *ice* ‘лед’

Strom = *stream* ‘река; течение’

See = *sea* ‘море’

Flut = *flood* ‘прилив’

Ebbe = *ebb* ‘отлив’

Schiff = *ship* ‘кораб’

Boot = *boat* ‘лодка’

Segel = *sail* ‘корабно платно’

Wetter = *weather* ‘атмосферно време’

Wind = *wind* ‘вятър’

Sturm = *storm* ‘буря’

Sonne = *sun* ‘слънце’

Mond = *moon* ‘луна’

Stern = *star* ‘звезда’

Licht = *light* ‘светлина’

Schatten = *shade/shadow* ‘сянка’

Tag = *day* ‘ден’

Nacht = *night* ‘нощ’

Sommer = *summer* ‘лято’

Winter = *winter* ‘зима’

Jahr = *year* ‘година’

Monat = *month* ‘месец’

Woche = *week* ‘седмица’

Weile = *while* ‘кратко време’

Boden ‘земя, почва; дъно’ ≈ *bottom*
‘дъно; низина’

Feim ‘прибой; пяна’ ≈ *foam* ‘пяна’

Tal ≈ поет. *dale* ‘долина’

Zeit ‘време’ ≈ *tide* ‘прилив и отлив’,
остар. ‘време’

Flur ‘поле; землище’ ≠ *floor* ‘под; етаж’
Gasse ‘уличка’ ≠ *gate* ‘врата, вход’

Dunst ‘изпарения; омара’ ≠ *dust* ‘прах’
Meer ‘море’ ≠ *mere* ‘езеро, блато’

Метали, вещества, материали

Gold = *gold* ‘злато’
Silber = *silver* ‘сребро’
Eisen = *iron* ‘желязо’
Stahl = *steel* ‘стомана’
Zinn = *tin* ‘калай’
Stein = *stone* ‘камък’

Gift ‘отрова’ ≠ *gift* ‘дар’

Sand = *sand* ‘пясък’
Glas = *glass* ‘стъкло’
Salz = *salt* ‘сол’
Wachs = *wax* ‘восък’
Kohle = *coal* ‘въглища’
Teer = *tar* ‘катран’

Lot ‘отвес’ ≠ *lead* ‘олово’

Рибни, птици, животни, насекоми

Fisch = *fish* ‘риба’
Aal = *eel* ‘змиорка’
Rogen = *roe* ‘хайвер’
Biber = *beaver* ‘бобър’
Eule = *owl* ‘кукумявка’
Nachtigall = *nightingale* ‘славей’
Rabe = *raven* ‘гарван’
Storch = *stork* ‘щъркел’
Schwalbe = *swallow* ‘лястовица’
Schwan = *swan* ‘лебед’
Taube = *dove* ‘гълъб’
Sperling = *sparrow* ‘врабче’
Gans = *goose* ‘гъска’
Henne = *hen* ‘кокошка’
Küken = *chicken* ‘пиле’
Ei = *egg* ‘яйце’
Feder = *feather* ‘перо’
Nest = *nest* ‘гнездо’
Schwarm = *swarm* ‘ято, рояк’
Fuchs = *fox* ‘лисица’
Wolf = *wolf* ‘вълк’
Bär = *bear* ‘мечка’
Hase = *hare* ‘заек’
Hirsch = *hart* ‘елен’

Vogel ‘птица’ ≈ *fowl* ‘домашна птица;
месо от нея’

диал. *Geiß* ≈ *goat* ‘коза’

Hund ‘куче’ ≈ *hound* ‘хрътка’

Tier ‘животно’ ≠ *deer* ‘елен’

Reh = *roe* ‘сърна’
Affe = *ape* ‘маймуна’
Katze = *cat* ‘котка’
Sau = *sow* ‘домашна свиня’
Ochse = *ox* ‘вол’
Kuh = *cow* ‘крава’
Kalb = *calf* ‘теле’
Schaf = *sheep* ‘овца’
Lamm = *lamb* ‘агне’
Herde = *herd* ‘стадо’
Wolle = *wool* ‘вълна’
Leder = *leather* ‘кожа’
Huf = *hoof* ‘копито’
Horn = *horn* ‘рог’
Maus = *mouse* ‘мишка’
Ratte = *rat* ‘плъх’
Wurm = *worm* ‘червей’
Wal = *whale* ‘кит’
Biene = *bee* ‘пчела’
Wespe = *wasp* ‘оса’
Fliege = *fly* ‘муха’
Mücke = *midge* ‘комар’
Floh = *flea* ‘бълха’
Laus = *louse* ‘въшка’

диал. *Ross* ≈ *horse* ‘кон’

диал. *Schnake* ‘водна змия’ ≈ *snake*
‘змия’

Schwein ‘свиня’ ≈ *swine* прен. ‘прасе’

Zaum ‘юзди’ ≠ *team* ‘впряг; отбор’

Растителен свят

Buche = *beech* ‘бук’
Eiche = *oak* ‘дъб’
Birke = *birch* ‘бреза’
Linde = *linden* ‘липа’
Esche = *ash* ‘ясен’
Apfel = *apple* ‘ябълка’
Nuss = *nut* ‘орех’
Beere = *berry* ‘зърнест плод’
Korn = *corn* ‘зърно; жито’
Ähre = *ear* ‘клас на растение’
Weizen = *wheat* ‘пшеница’

Blatt ‘лист’ ≈ *blade* ‘ploska част на нож; лист, стрък’

Wald ‘гора’ ≠ *wold* ‘висока равнина’
Baum ‘растящо дърво’ ≠ *beam* ‘греда’
Laub ‘листака, шума’ ≠ *leaf* ‘лист на растение’

Roggen = *rye* ‘ръж’
Hanf = *hemp* ‘коноп’
Hopfen = *hop* ‘хмел’
Nessel = *nettle* ‘коприва’
Distel = *thistle* ‘магарешки бодил’
Gras = *grass* ‘трeва’
Heu = *hay* ‘сено’
Stroh = *straw* ‘слама’
Hecke = *hedge* ‘жив плет’
Busch = *bush* ‘храст’
Dorn = *thorn* ‘трън’

остар. *Wurz* ‘билка, растение; корен’ ≈ *root* ‘корен’

Gerte ‘жилава пръчка’ ≠ *yard* ‘мярка за дължина’
Lauch ‘лук’ ≠ *leek* ‘праз’
Garten ‘градина’ ≠ *yard* ‘двор’

Човек, тяло, органи

Mann = *man* ‘човек; мъж’
Haar = *hair* ‘коса’
Mund = *mouth* ‘уста’
Lippe = *lip* ‘ушна’
Zahn = *tooth* ‘зъб’
Zunge = *tongue* ‘език’
Nase = *nose* ‘нос’
Ohr = *ear* ‘ухо’
Auge = *eye* ‘око’
Braue = *brow* ‘вежда’
Lid = *lid* ‘клепач’
Bart = *beard* ‘брада’
Kinn = *chin* ‘брадичка’
Brust = *breast* ‘гърд; гърди’
Rippe = *rib* ‘ребро’
Nabel = *navel* ‘пъп’
Galle = *gall* ‘жлъчка’
Leber = *liver* ‘черен дроб’

Lunge = *lung* ‘бял дроб’
Herz = *heart* ‘сърце’
Blut = *blood* ‘кръв’
Schweiß = *sweat* ‘пот’
Schulter = *shoulder* ‘рамо’
Arsch = *arse/ ass* ‘задник’
Scheiße = *shit* ‘изпражнение’
Ell(en)bogen = *elbow* ‘лакът’
Arm = *arm* ‘ръка до рамото’
Hand = *hand* ‘ръка до китката’
Daumen = *thumb* ‘палец’
Finger = *finger* ‘пръст на ръката’
Zehe = *toe* ‘пръст на крака’
Nagel = *nail* ‘нокът’
Fuß = *foot* ‘крак до глезена’
Knie = *knee* ‘коляно’
Fleisch = *flesch* ‘плът, месо’

остар. *Haupt* ≈ *head* ‘глава’
Brägen/ Bregen ‘мозък на заклано животно’ ≈ *brain* ‘мозък’
Haut ‘човешка кожа’ ≈ *hide* ‘(одрана) кожа на едро животно’

остар. *Weib* ‘жена’ ≠ *wife* ‘съпруга’
Leib ‘мяло’ ≠ *life* ‘живот’
Rumpf ‘туловище’ ≠ *rump* ‘бут, задница’

Религия, живот, смърт, митология

Gott = *god* ‘бог’
Ostern = *Easter* ‘Великден’
Seele = *soul* ‘душа’
Sünde = *sin* ‘грях’
Tod = *death* ‘смърт’

Geist ‘дух, ум; призрак’ ≈ *ghost* ‘призрак’

Храна, облекло

Mahl = *meal* ‘ядене’
Brot = *bread* ‘хляб’
Laib = = *loaf* ‘самун’
Teig = *dough* ‘тесто’

Tuch ‘плат; кърпа’ ≈ *duck* ‘дочен плат’
Kleid ‘рокля’ ≠ *cloth* ‘плат, тъкан’

Пособия, инструменти, оръжия

Ball = *ball* ‘топка’
Ring = *ring* ‘пръстен, халка’
Kamm = *comb* ‘гребен’
Nadel = *needle* ‘игла’
Netz = *net* ‘мрежа’
Buch = *book* ‘книга’
Pflug = *plough* ‘плуг’
Furche = *furrow* ‘бразда’
Streifen = *stripe* ‘ивица’
Stab = *staff* ‘тояга, пръчка; жезъл; щаб’
Krücke = *cruch* ‘патерица’
Harfe = *harp* ‘арфа’
Feile = *file* ‘пила’

Blatter ‘гнойно мехурче върху кожата’
≈ *bladder* ‘мехур’
Magen ‘стомах’ ≈ *taw* ‘стомах на животно’
поет. *Zähre* ≈ *tear* ‘сълза’

Wampe ‘голям корем’ ≠ *womb* ‘матка’
Rücken ‘гръб’ ≠ *ridge* ‘хребет, било’
Bein ‘крак до бедрото’ ≠ *bone* ‘кост’

Grab = *grave* ‘гроб’
Feuer = *fire* ‘огън’
Asche = *ash* ‘пепел’
Hölle = *hell* ‘ад’
Zwerg = *dwarf* ‘джудже’

Milch = *milk* ‘мляко’
Honig = *honey* ‘мед’
Schuh = *shoe* ‘обувка’
Kleider = *clothes* ‘дрехи, облекло’
Mehl ‘брашно’ ≈ *meal* ‘грубо брашно’
Hut ‘шапка’ ≠ *hood* ‘качулка; кукла’

Ahle = *awl* ‘шило’
Hammer = *hammer* ‘чук’
Nagel = *nail* ‘гвоздей’
Spindel = *spindle* ‘вретено’
Trog = *through* ‘корито’
Schaufel = *shovel* ‘лопата’
Waffe = *weapon* ‘оръжие’
Bogen = *bow* ‘лък’
Schild = *shield* ‘щит’
Helm = *helm* ‘шлем’
Schwert = *sword* ‘меч’
Speer = *spear* ‘копие’

Eck(e) ‘ъгъл’ ≠ *edge* ‘ръб, край; острие’
Reif(en) ‘обръч, колело’ ≠ *rope* ‘въже’

Span ‘треска’ ≠ *spoon* ‘лъжица’
Wappen ‘герб’ ≠ *weapon* ‘оръжие’

Абстрактни понятия, усещания

Ding = *thing* ‘нещо’
Ware = *ware* ‘стока’
Wort = *word* ‘дума’
Name = *name* ‘име’
Zeichen = *token* ‘знак, признак’
Ende = *end* ‘край’
Seite = *side* ‘страна, местоположение’
Dank = *thanks* ‘благодарност’
Wille = *will* ‘воля’
Macht = *might* ‘мощ’
Furcht = *fright* ‘страх, уплаха’
Scham = *shame* ‘срам’

Kraft ‘сила’ ≠ *craft* ‘занаят; сръчност’
Mittel ‘средство’ ≠ *middle* ‘среда’
Teil ‘част’ ≠ *deal* ‘сделка’

Not = *need* ‘нужда’
Hunger = *hunger* ‘глад’
Durst = *thirst* ‘жажда’
Hitze = *heat* ‘жега’
Frost = *frost* ‘мраз’
Rast = *rest* ‘почивка, отдих’
Sorge = *sorrow* ‘грижа’
Wert = *worth* ‘стойност’
Traum = *dream* ‘сън; мечта’
Wunder = *wonder* ‘чудо’
Eid = *oath* ‘клетва’
Tat = *deed* ‘деяние’

Trost ‘утеха’ ≠ *trust* ‘доверие’
Zahl ‘число; брой’ ≠ *tale* ‘приказка’
Brand ‘пожар’ ≠ *brand* ‘дамга’

Дом, семейство, бит

Haus = *house* ‘къща’
Heim = *home* ‘дом, домашно огнище’
Halle = *hall* ‘салон’
Bett = *bed* ‘легло, креват’
Ofen = *oven* ‘пещ’
Bank = *bench* ‘скамейка’
Tür = *door* ‘врата’
Bad = *bath* ‘баня’
Mutter = *mother* ‘майка’

Vater = *father* ‘баща’
Sohn = *son* ‘син’
Tochter = *daughter* ‘дъщеря’
Bruder = *brother* ‘брат’
Schwester = *sister* ‘сестра’
Magd = *maid* ‘слугиня’
Witwe = *widow* ‘вдовица’
Nachbar = *neighbour* ‘съсед’
Gast = *guest* ‘гост’

Raum ‘помещение; пространство’ ≈
room ‘стая’

Tor ‘голяма врата, порта’ ≈ *door* ‘врата’

Zimmer ‘стая’ ≠ *timber* ‘дървен матери-
ал; ограда’

Zaun ‘ограда’ ≠ *town* ‘град’

Деятелни имена, титли

König = *king* ‘цар, крал’

Dieb = *thief* ‘крадец’

Knecht ‘ратай; раб’ ≠ *knight* ‘рицар’

Schmied = *smith* ‘ковач’

Freund = *friend* ‘приятел’

Глаголи

beginnen = *begin* ‘започвам’

beißen = *bite* ‘хапя’

binden = *bind* ‘връзвам’

brechen = *break* ‘чупя, троша’

brennen = *burn* ‘горя’

bringen = *bring* ‘донасям’

danken = *thank* ‘благодаря’

denken = *think* ‘мисля’

essen = *eat* ‘ям’

fallen = *fall* ‘падам’

falten = *fold* ‘сгъвам’

fasten = *fast* ‘постя’

fliegen = *fly* ‘летя’

folgen = *follow* ‘следвам някого’

frieren = *freeze* ‘замръзвам’

fühlen = *feel* ‘чувствам’

geben = *give* ‘давам’

gewinnen = *win* ‘печеля, спечелвам’

gehen = *go* ‘отивам, вървя’

haben = *have* ‘имам’

halten = *hold* ‘държа’

hassen = *hate* ‘мразя’

helfen = *help* ‘помагам’

hören = *hear* ‘чувам’

hüpfen = *hop* ‘подскачам’

kauen = *chew* ‘дъвча’

können = *can* ‘мога’

küssen = *kiss* ‘целувам’

lachen = *laugh* ‘смея се’

laden = *load* ‘товаря’

lassen = *let* ‘оставям, позволявам’

leben = *live* ‘живея’

leiten = *lead* ‘вода’

lernen = *learn* ‘уча, научавам’

lieben = *love* ‘обичам’

liegen = *lie* ‘лежа’

lügen = (*tell a*) *lie* ‘лъжа’

machen = *make* ‘правя, върша’

melken = *milk* ‘доя’

müssen = *must* ‘трябва, длъжен съм’

regnen = *rain* ‘вали дъжд’

reiten = *ride* ‘яздя’

säen = *sow* ‘сея’

sagen = *say* ‘казвам’

scheißen = *shit* ‘ходя по нужда’

schieben = *shove* ‘бутам, тласкам’

schießen = *shoot* ‘стрелям’

schlafen = *sleep* ‘спя’

schmerzen = *smart* ‘боли’

schwimmen = *swim* ‘плувам’

schwören = *swear* ‘заклевам се’

sehen = *see* ‘виждам, гледам’

senden = *send* ‘изпращам’

setzen = *set* ‘поставям’

singen = *sing* ‘пея’

sinken = *sink* ‘потъвам’

sitzen = ‘седя’

spinnen = *spin* ‘преда’

springen = *spring* ‘скачам’

stehlen = *steal* ‘крада’

stinken = *stink* ‘воня’

suchen = *seek* ‘търся’

träumen = *dream* ‘сънувам; мечтая’

trinken = *drink* ‘пия’

tun = *do* ‘правя’

vergeben = *forgive* ‘прощавам’

vergessen = *forget* ‘забравям’

wandern = *wander* ‘странствам’

warnen = *warn* ‘предупреждавам’
waschen = *wash* ‘мия’

wirken ‘действам’ ≈ *work* ‘работя’
sterben ‘умирам’ ≈ *starve* ‘търпя лишения; умирам от глад; копнея’

bekommen ‘получавам’ ≠ *become* ‘ставам някакъв’

fechten ‘фехтувам се’ ≠ *fight* ‘боря се; воювам’

laufen ‘тичам’ ≠ *leap* ‘скачам’

meinen ‘мисля, смятам’ ≠ *mean* ‘означавам; възнамерявам’

mögen ‘харесвам; бих искал’ ≠ *may* ‘може, позволено е’

raten ‘съветвам’ ≠ *read* ‘чета; разгадавам, тълкувам’

schauen ‘поглеждам, гледам’ ≠ *show* ‘показвам’

schwelgen ‘гуляя, пирувам’ ≠ *swallow* ‘гълтам, погълщам’

weben = *weave* ‘тъка’
war = *was* ‘бях’

gebären ‘раждам’ ≈ *bear* ‘нося; раждам’
teilen ‘деля’ ≈ *deal* ‘разпределям, раздавам’

sollen ‘трябва’ ≠ *shall* ‘ще’

streichen ‘трия; намазвам’ ≠ *strike* ‘удрям, блъскам; отправям се’

treiben ‘карам; подбуждам’ ≠ *drive* ‘шофирам; прогонвам’

unterstehen ‘подчинен съм някому’ ≠ *understand* ‘разбирам’

walken ‘тепам, сбивам’ ≠ *walk* ‘ходя, разхождам се’

wenden ‘обръщам’ ≠ *wend* остар. ‘тръгвам’ (но *went* ‘отидох’, мин. време от *go*)

wollen ‘искам’ ≠ *will* ‘ще’

zählen ‘броя’ ≠ *tell* ‘казвам, разказвам’

Прилагателни

allein = *alone* ‘сам’

alt = *old* ‘стар’

ander = *other* ‘друг’

besser = *better* ‘по-добър’

best = *best* ‘най-добър’

bitter = *bitter* ‘горчив’

blau = *blue* ‘син’

blind = *blind* ‘сляп’

braun = *brown* ‘кафяв’

breit = *broad* ‘широк’

dick = *thick* ‘дебел; гъст’

dünn = *thin* ‘тънък; слаб’

eben = *even* ‘равен’

eigen = *own* ‘собствен’

fern = *far* ‘далечен’

frei = *free* ‘свободен’

frisch = *fresh* ‘свеж, пресен’

gelb = *yellow* ‘жълт’

genug = *enough* ‘достатъчно’

grau = *grey/gray* ‘сив’

groß = *great* ‘голям, велик’

grün = *green* ‘зелен’

gut = *good* ‘добър’

halb = *half* ‘половин’

hart = *hard* ‘твърд’

heilig = *holy* ‘свещен, свят’

heiß = *hot* ‘горещ’

hoch = *high* ‘висок’

kalt = *cold* ‘студен’

kühl = *cool* ‘хладен’

lang = *long* ‘дълъг’

laut = *loud* ‘висок, силен (за звук)’

leicht = *light* ‘лек’

letzt = *last* ‘последен’

mild = *mild* ‘мек, умерен; благ’

nächst = *next* ‘следващ’

neu = *new* 'нов'
offen = *open* 'отворен'
recht = *right* 'правилен; десен'
reif = *ripe* 'зрял, узрял'
roh = *raw* 'суров'
rot = *red* 'червен'
sauer = *sour* 'кисел'
scharf = *sharp* 'остър'
scheu = *shy* 'плах, боязлив'
steif = *stiff* 'корав, твърд'
still = *still* 'тих, кротък'
süß = *sweet* 'сладък'

dicht 'плътен; гъст' ≈ *tight* 'стегнат;
плътен; непроницаем'
sacht(e) 'нежен; бавен; кротък' ≈ *soft*
'мек; нежен'
sanft 'нежен' ≈ *soft* 'мек; нежен'

dumm 'глупав' ≠ *dumb* 'ням'
faul 'гнил' ≠ *foul* 'противен; неправи-
лен'
glatt 'гладък' ≠ *glad* 'радостен'
klein 'малък' ≠ *clean* 'чист'
keck 'дързък, смел' ≠ *quick* 'бърз'
kühn 'смел' ≠ *keen* 'ревностен; остър'

taub = *deaf* 'глух'
tief = *deep* 'дълбок'
tot = *dead* 'мъртъв'
trocken = *dry* 'сух'
übel = *evil* 'лош, зъл'
voll = *full* 'пълнен'
warm = *warm* 'топъл'
weise = *wise* 'мъдър'
weiß = *white* 'бял'
weit = *wide* 'широк'
wild = *wild* 'див'
zäh = *tame* 'питомен'

siech 'болнав' ≈ *sick* 'болен'
teuer 'неевтин; драг' ≈ *dear* 'скъп, драг'
treu 'верен, предан' ≈ *true* 'истинен;
правилен; предан'
weich 'мек' ≈ *weak* 'слаб; мек'

satt 'сит' ≠ *sad* 'тъжен, унил'
schlecht 'лош' ≠ *slight* 'малък, слаб,
лек'
schmal 'тесен' ≠ *smal* 'малък'
streng 'строг' ≠ *strong* 'силен; здрав'
toll 'луд; страхотен' ≠ *dull* 'тъпоумен;
скучен; унил'

Числителни

beide = *both* 'двамата, двете'
eins = *one* 'едно'
zwei = *two* 'две'
drei = *three* 'три'
vier = *four* 'четири'
fünf = *five* 'пет'
sechs = *six* 'шест'
sieben = *seven* 'седем'
acht = *eight* 'осем'

neun = *nine* 'девет'
zehn = *ten* 'десет'
elf = *eleven* 'единайсет'
zwölf = *twelve* 'дванайсет'
dreizehn = *thirteen* 'тринайсет'
zwanzig = *twenty* 'двайсет'
dreißig = *thirty* 'трийсет'
hundert = *hundred* 'сто'
tausend = *thousand* 'хиляда'

Местоимения

ich = *I* ‘аз’

es = *it* ‘то’

wir = *we* ‘ние’

uns = *us* ‘нас, нам’

mein = *my/ mine* ‘мой’

du ≈ остар. *thou* ‘ти’

manch ‘някай’ ≠ *many* ‘много’

alle = *all* ‘всички’

solch = *such* ‘такъв’

das = *that* ‘това’

dies = *this* ‘този’

was = *what* ‘какво’

euch ‘вас’ ≈ *you* ‘ти/ ви/ вас’

selb ‘същият’ ≠ *self* ‘собственото аз’

Наречия, предлози, съюзи, частици

hier = *here* ‘тук’

nah(e) = *near* ‘близо’ (стар компаратив)

nun = *now* ‘сега’

einst = *once* ‘някога’

dann = *then* ‘тогава’

denn = *than* ‘отколкото’

mehr = *more* ‘повече’

meist = *most* ‘най-вече’

oft = *often* ‘често’

selten = *seldom* ‘рядко’

so = *so* ‘така’

bei ‘до, при’ ≈ *by* ‘при, от, чрез, около’

ab ‘от’ ≠ *of* ‘на’

an ‘до’ ≠ *on* ‘върху’

auf ‘на, върху’ ≠ *up* ‘горе, нагоре’

aus ‘от, из’ ≠ *out* ‘вън’

bald ‘скоро’ ≠ *bold* ‘смел; изпъкваш’

fast ‘почти’ ≠ *fast* ‘бързо; стегнато’

durch = *through* ‘през; чрез’

in = *in* ‘в’

für = *for* ‘за’

zu = *to* ‘към’

über = *over* ‘над, върху’

unter = *under* ‘под’

und = *and* ‘и’

dass = *that* ‘че’

ja = *yea* ‘да’

der/ die/ das = *the* (определителен член)

ein/ eine = *an/ a* (неопределителен член)

wohl ‘добре; навярно’ ≈ *well* ‘добре’

ob ‘дали’ ≠ *if* ‘ако’

weil ‘защото’ ≠ *while* ‘докато’

also ‘следователно; значи’ ≠ *also* ‘също’

als ‘отколкото’ ≠ *also* ‘също’

wenn ‘ако’ ≠ *when* ‘кога; когато’

nein ‘не’ ≠ *none* ‘никой’

По-голямата част от включените в обзора немско-английски когнати са германизми от индоевропейски произход. Някои англицизми са повлияни или заети от старонордски (*egg, guest, schlecht, weak, tight, gift, give*) или среднонидерландски (*stripe*), но при всички случаи са германизми с прасродни съответствия в немски. Илюстративно бяха прибавени наследниците на няколко неиндоевропейски германизма, споделящи коментираниите в началото фонетични закономерности. На първо място това е двойката *Hanf* = *hemp* с вероятен скитски първоизточник, намерил

отражение не само в бълг. *коноп*, но и в модерната заемка *канабис*, която свидетелства за посредничеството на лат. *cannabis* и гръц. *κάνναβις*. Към този тип „странстващи“ думи с неясно потекло спадат също *Silber* и *silver* (с представителен за славянските езици референт бълг. *сребро*). Неиндоевропейски произход имат освен това зоонимите *Affe* = *ape*, *Ratte* = *rat*, *Katze* = *cat* (срв. славянизма *katъ в рус. *кот*, бълг. *котка* и т.н.), а келтска база се допуска за двойките *Eid* = *oath*, *Eisen* = *iron*.

Изложеното дотук може да се обобщи по следния начин: Без да се цели изчерпателност на обследваните случаи, съпоставени бяха около 490 немско-английски когнатни двойки, чиято генетична тъждественост предварително бе верифицирана чрез данните в меродавни етимологични пособия. Привеждането на съответните германски прототипи бе изоставено с аргумента вниманието да се съсредоточи изцяло върху лексикалната съпоставка, без тя да бъде отежнявана чрез диахронни ретроспекции. Възможност за изясняване на по-очевидните формални различия бездруго предлага сверката с указанията в уводната част. Евентуални отклонения от тях би трябвало да се разискват обстойно, което обаче не е задача на публикацията. Така например на фона на английското числително *thousand* началословието на немското *tausend* е фонетично неадекватно за разлика от неговия люксембургски вариант *dausend*. От друга страна, аналогичната нерегулярност при двойките *Vater* – *father*, *Mutter* – *mother* (в отличие от *Bruder* – *brother*) се дължи на различно акцентуване още в индоевропейски, осветлено с Вернеровия закон.

Хилядолетното битуване на когнатите е породило както формални изменения, така и специфични семантични модификации. Независимо от сложно организираната нюансираност на значенията, при съпоставянето с всички условности можаха да бъдат установени три степени на преводна еквивалентност. Преобладаващи (375 на брой или около 77 %) се оказаха семантично еднаквите, тоест онези с едно общо фокусирано значение. Споделящи само сходни семантични полета се оказаха 38 или 7,5 %, а семантично несъвместими – 75 или 15,5 % от когнатните двойки. Хипотези относно настъпилата девиация са разработени от историческата лексикология на германските езици. Колкото и да са любопитни или показателни, в ограничените рамки на този обзор те не можаха да бъдат коментирани дори конспективно. Приема се например, че чрез разнопосочно специализирана изходна семантика от реконструирания западногермански прототип *klainja- ‘ясен, лъскав, чист, изящен, дребен’ водят началото си нем. *klein* ‘малък’ и англ. *clean* ‘чист’.

Обобщението не би било пълно, ако не се засегне въпросът за композициите и деривациите. Още в най-стари времена германизмите в двата езика встъпвали в композиции от рода на посочените в корпуса *Ell(en)-bogen* = *elbow* букв. ‘лакътна извивка’, *Nachbar* = *neighbour* букв. ‘живе-

ещ наблизо' (втора съставка ствиснем., стангл. *gibūr/ gebūr* 'съобитател, земеделец'), *Nachtigall* = *nightingale* букв. 'нощен певец', *Regenbogen* = *rainbow* букв. 'дъждовна дъга'. Калки на латинските означения за седмичните дни неделя, понеделник и петък са *Sonntag* = *sunday*, *Montag* = *monday*, *Freitag* = *friday*, които превеждат/ адаптират латинските *dies solis* 'ден на слънцето', *lunae dies* 'ден на луната', *Veneris dies* 'ден на Венера' (с германски референт *Frigg*, съпруга на Один, покровителка на семейната любов, брака и майчинството, пазителка на домашното огнище, или *Freya* – богиня на плътската любов и хубостта). От XVI в. са документирани *Feuerwerke* = *fireworks* 'фойерверки', а типични за най-новото време са немските калки *Fußball*, *Wochenende* на англицизмите *football*, *weekend*.

Измежду унаследените деятелни имена в корпуса бяха приведени *Dieb* = *thief* 'крадец', *Schmied* = *smith* 'ковач', *Knecht* 'ратай' ≠ *knight* 'рицар'. Игнорирани бяха обаче редица производни с наставка *-er* от типа *Bäcker* = *baker* 'пекар', *Leiter* = *leader* 'водач', *Weber* = *weaver* 'тъкач', тъй като те не са унаследени, а вторично образувани хибридни имена. При тях наставката е била изолирана от ранни латински заемки, напр. *Müller* = *miller* 'мелничар' (< къснолат. *molinarius* сщ., деятелно име към лат. *molina* 'мелница').

Игнорирани впрочем бяха и онези (западно)германизми, в които се отразяват ранно проникнали латински образци, съпреживели протеклите разнообразни звукови процеси. Те са напълно асимилирани и се схващат като домашна лексика, напр. *Käse* = *cheese* 'сирене', *Küche* = *kitchen* 'кухня', *Küste* = *coast* 'крайбрежие', *Pfanne* = *pan* 'тиган', *Pfeife* = *pipe* 'лула', *Pflaume* = *plum* 'слива', *Straße* = *street* 'улица', *Ziegel* = *tile* 'керемиди' (но *Uhr* 'часовник; часа' ≠ *hour* 'час/ часа'), които заслужават самостоятелно омосемно-хетеросемно представяне.

REFERENCES/БИБЛИОГРАФИЯ

- Jucker A. H. 2016. *History of English and English Historical Linguistics*. Stuttgart: Klett Lerntrauning.
- Schmidt W. 2004. *Geschichte der deutschen Sprache. Ein Lehrbuch für das germanistische Studium. Erarbeitet unter der Leitung von H. Langner und N. R. Wolf. 9., verbesserte Auflage*. Stuttgart: S. Hirzel Verlag.
- Smith J. 1996. *An Historical Study of English. Function, form and change*. London and New York: Routledge.

DICTIONARIES/РЕЧНИЦИ

- Etymologisches Wörterbuch des Deutschen*. Erarbeitet unter der Leitung von W. Pfeifer. 5. Auflage. München 2000: Deutscher Taschenbuch Verlag.
- Kluge. *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. Bearbeitet von E. Seebold. 24., durchgesehene und erweiterte Auflage. Berlin/New York 2002: Walter de Gruyter.
- Onions, C. T. / G. W. S. Friedrichsen / R. W. Burgfield. *The Oxford Dictionary of English Etymology*. Oxford 1979: At the Clarendon Press.
- <https://www.etymonline.com> (last accessed June 24).